

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc
Str. Gen. David Praporgescu, nr. 33, sector 2, București, 020966

Telefon: +40 21 316 7565 / +40 21 316 7557

Fax: +40 21 316 7552

Web: www.crimelecomunismului.ro

E-mail: office@iiccr.ro

Orientări moderne în abordarea disciplinei ISTORIE

Orientările moderne în abordarea istoriei încearcă să răspundă la mai multe întrebări decât la cea clasică: **CE învățăm la istorie?** Mai importante azi par a fi cele care se referă la **DE CE învățăm istorie?** și **CUM?** o facem.

Răspunsul la întrebarea DE CE? pleacă de la premisa că istoria promovează scopuri sociale, culturale și civice:

- dobândirea unei identități,
- asumarea unei moșteniri culturale și de civilizație,
- practicarea cetățeniei active, participarea la viața publică.

O altă premisă o reprezintă faptul că într-o societate în care abundența informației este copleșitoare, un tânăr este mai important **“să știe să facă”** decât **“să știe”**

Alte orientări moderne în abordarea istoriei sunt:

- **Transdisciplinaritatea;** istoria nu este un discurs singular, ci unul complex, aflat într-o relație strânsă cu celelalte științe sociale, cu literatura, cu arta. Fără să-și piardă identitatea, istoria își propune să ofere cea mai completă imagine asupra societății.
- **Abordarea diversității** ca expresie a unei istorii a oamenilor, a experiențelor lor particulare, individuale, a deciziilor lor. De asemenea grupurile etnice, sociale, varietatea limbilor, a obiceiurilor, tradițiilor etc sunt părți ale unei istorii comune, dar în același timp exprimată în forme și cu mijloace diverse.
- **Perspectivile multiple asupra istoriei** sunt un reflex al acceptării diversității. Istoria nu este imuabilă și nu poate fi privită dintr-un singur unghi de vedere. Apariția unor surse noi, interpretările diferite care pot fi făcute asupra surselor sau evenimentelor creează întotdeauna premisa unei istorii deschise spre analiză și interpretare.
- **Critica surselor istorice scrise, vizuale sau de istorie orală** reprezintă, în contextul anterior, alfabetul istoriei. În același timp, educarea gândirii critice cu privire la modul în care descoperim, recepționăm și interpretăm informația de care avem nevoie este un obiectiv care asigură autonomia intelectuală.
- **Abordarea flexibilă a timpului istoric** în contextul în care evenimentul aparține “duratei scurte” a timpului, iar procesele istorice aparțin “duratei lungi”, precum și ponderarea studierii evenimentelor în favoarea ansamblului și perspectivei asupra

trecutului, sunt elemente care susțin aprofundarea și interpretarea trecutului în locul memorării unor serii cronologice, al unei istorii de tip narativ și enciclopedic.

- **Relația cauză – efect** presupune observarea unor rețele de determinări, de influențe și de condiționări complexe. Niciodată aceeași cauză, în societate, nu va produce același efect. Asta nu exclude abordările comparative.

În construirea demersului didactic la ISTORIE se au în vedere următoarele principii:

- **Intenționalitate** în crearea demersului didactic; se au în vedere obiective cadru și obiective de referință (ciclul gimnazial) competențe generale și competențe specifice (ciclul liceal). Acestea sunt obligatorii, reglează toate acțiunile didactice și sunt avute în vedere în evaluare
- **Selecția conținuturilor** care servesc acțiunii didactice se realizează în funcție de:
 - Semnificația temelor și subiectelor propuse în raport cu modelul academic al istoriei;
 - Longevitatea utilizării informației (testul de supraviețuire)
 - Utilitatea informației
 - Interesele celor care învață
- **Adecvarea** domeniilor de conținut/conținuturilor în raport cu OC/OR și CG/CS

10 întrebări și răspunsuri despre Istorie

1. Ce este ISTORIA?

Răspuns: Istoria cuprinde toate evenimentele, faptele, întâmplările care se petrec în jurul nostru și pe care noi dorim să le consemnăm. Ce doresc oamenii să rețină? Tot ceea ce nu vor să uite sau ceea ce cred ei că generațiile următoare trebuie să știe și să-și amintească.

Spre exemplu, avem o istorie a familiei reținută în fotografii, filme sau chiar pe monumente funerare. Avem o istorie a școlii sau a localității reținută într-o monografie, în fotografii sau în filme, într-un muzeu sau reprezentată simbolic în monumente. Avem o istorie a țării sau a lumii consemnată în cărți de istorie sau în muzee, filme documentare, fotografii, enciclopedii, ziare și reviste, pe internet. Putem avea o istorie a persoanelor, a clasei, o istorie a unei călătorii, a „zilelor școlii”, a unei întreceri sportive sau a unui concurs, a primirii unor oaspeți de seamă etc.

Tot ceea ce dorim să ne amintim mai târziu înseamnă istorie, fie că e consemnată într-un jurnal, în imagini, într-un site pe internet, într-o carte de onoare, într-un portofoliu sau într-o expoziție.

2. Cine sunt actorii istoriei?

Răspuns: Toți oamenii contribuie în moduri diferite la „facerea” istoriei. Ei pot fi împărțiți în trei categorii:

1. actori, implicați direct în desfășurarea evenimentelor;
2. martori ai evenimentelor, prezenți la locul desfășurării acestora, dar fără să se implice în evoluția lor;
3. contemporani cu evenimentele, aflați la distanță și neimplicați în nici un fel în desfășurarea evenimentelor;

3. Unde se petrece istoria?

Răspuns: Istoria are loc în orice spațiu locuit de oameni sau unde oamenii ajung pentru scurt timp. Nu există istorie fără oameni care s-o „facă” și apoi s-o consemneze. Zonele deșertice sau spațiile din jurul polilor sunt spații nelocuite de om, și în consecință știm despre ele doar acele lucruri povestite de membrii expedițiilor științifice sau turistice care au ajuns acolo pentru scurtă vreme. Orice spațiu luat în stăpânire de oameni, locuit și controlat, și a cărui înfățișare a fost schimbată, este un **spațiu istoric**.

4. Când se petrece istoria?

Răspuns: Tot timpul! Atâta vreme cât există oameni va exista istorie. Timpul istoriei sau **timpul istoric** începe de când există oameni care au luat în stăpânire un spațiu. Chiar dacă faptele, întâmplările, evenimentele nu sunt consemnate de nimeni, lumea aceea există și face parte din istorie. Nu există oameni în afara istoriei și în afara timpului istoric.

5. Cine scrie istoria?

Răspuns: istoria poate s-o consemneze, s-o scrie oricine, cu o singură condiție: să fie onest, sincer și de bună-credință.

6. Cum se scrie istoria?

Răspuns: Istoria se scrie cu ajutorul dovezilor că ceea ce istoricul relatează s-a întâmplat. Dovezile sunt, în același timp, și sursele istoricului. Orice documente scrise sau relatări ale unor oameni, obiecte, imagini de orice fel și pe orice fel de suport (piatră, lemn, metal, hârtie fotografică, celuloid, calculator, telefon etc), construcții sau orice alte urme lăsate de oameni pot reprezenta surse ale celui care reconstituie trecutul și scrie istoria.

Spre exemplu, o sticlă de apă minerală este o sursă istorică, deoarece ea ne oferă informații despre: resursele minerale ale pământului folosite de oameni, despre calitatea vieții oamenilor, despre calitățile apei respective, despre nivelul de tehnologie care a dus la îmbutelierea produsului respectiv, despre relațiile economice și comerciale care au făcut ca produsul să ajungă într-o fabrică de îmbuteliere, cu ajutorul unor mijloace de transport în magazine și apoi la un consumator, despre gustul estetic al celor care au produs eticheta sticlei, despre obiceiul oamenilor de a consuma apa minerală. Fiecare „urmă” produsă de om este o sursă de informație pentru cel care consemnează istoria.

7. Câte „istorii” există?

Răspuns: Există atâtea „istorii” câți istorici există. Există atâtea relatări ale evenimentelor, faptelor sau întâmplărilor petrecute în viața oamenilor câte persoane care doresc să consemneze evenimentele există. De ce sunt mai multe „istorii”? Pentru că oamenii sunt diferiți între ei, au interese diverse, au o educație dobândită în școli diferite, au credințe și convingeri diferite, au la îndemână surse de informare diferite, se raportează la sisteme de valori diferite sau, pur și simplu, unii sunt mai inteligenți decât alții. În consecință vor avea perspective diverse asupra evenimentelor despre care povestesc, vor aborda faptele din unghiuri de vedere diferite sau, cum spun istoricii, din perspective multiple. Nu există, așadar, o singură istorie! Nu există „istoria cea adevărată”, unică și absolută.

Cum ne descurcăm atunci, noi, cei care citim istorie sau vrem să aflăm anumite lucruri din trecut? Foarte simplu: apelăm la mai multe cărți sau surse de informare diferite și apoi, dacă ele diferă mult între ele, fiecare cu mintea proprie, face o muncă asemenea unui detectiv. S-ar putea să fie mai plăcut și mai pasionant decât să iei de-a gata părerile altora!

8. De ce au loc „evenimente istorice”?

Răspuns: Evenimentele istorice au loc pentru că oamenii, prin deciziile și acțiunile lor determină producerea evenimentelor. Cu alte cuvinte, aproape orice eveniment istoric are cauze umane (cu excepția evenimentelor produse din cauze naturale la originea cărora nu stă omul – cutremure, inundații, alunecări de teren, tornade etc) pentru că oamenii sunt actorii istoriei.

Pentru istorici există două reguli cu privire la relația cauză – efect (eveniment)

1. Nici un eveniment istoric nu are o singură cauză. Întotdeauna există un complex, o rețea de cauzalități care au ca efect producerea unui eveniment.

2. Niciodată în istorie aceleași cauze nu vor produce aceleași efecte. De ce? Pentru că oamenii sunt diferiți și vor avea reacții diferite la același tip de cauze. Un exemplu banal: la o palmă, un om va întoarce și celălalt obraz, iar altul va deveni el însuși agresiv. Nici măcar aceleași persoane nu vor reacționa de două ori la fel în același context.

În concluzie: istoria nu se repetă niciodată, pentru că niciodată cauzele care au produs un eveniment nu se vor reproduce în mod identic și pentru că întotdeauna alții vor fi oamenii care se vor afla „în mijlocul evenimentelor”. Pot exista evenimente asemănătoare, comparabile, dar identice, nu.

9. Ce nu poate fi scris în istorie?

Răspuns: Nu există lucruri interzise pentru istorie. Beția, viața sexuală, blestemele pot să stea foarte bine în același raft de bibliotecă cu revoluțiile și războaiele. Dacă dorim să vorbim elevilor noștri despre agresivitatea oamenilor putem alege foarte bine, spre exemplu, între al doilea război mondial și traficul de persoane din zona Balcanilor în ultimul deceniu. Tot ceea ce ține de oameni, de viața lor, poate fi consemnat în istorie. De la felul în care oamenii își duc viața cotidiană (cu obiceiuri, sărbători, jocuri, vestimentație, hrană, gesturi, simboluri, conflicte, evenimente private), la viața politică sau economică și până la ceea ce oamenii creează (cărți de literatură, muzică, tablouri, statui, construcții, filme etc) sau ceea ce oamenii descoperă și inventează. De aceea istoria este strâns legată de alte domenii: politică, economie, filosofie, sociologie, psihologie, literatură, știință etc. Istoria le poate cuprinde pe toate și poate fi o sinteză a lor. Cu siguranță, unele evenimente, teme, subiecte sunt mai importante decât altele prin implicațiile și consecințele lor, dar altfel. tot ceea ce aparține umanității face obiectul istoriei.

10. La ce ne folosește istoria?

Răspuns: Un filosof antic a spus: „Dați-mi un punct de sprijin și vă răstorn tot universul!” Omul, la fel ca și lumea materială, are nevoie de un punct de sprijin. Nu de unul material, ci de unul psihologic și moral. Oamenii se simt în siguranță atunci când se recunosc și sunt acceptați ca aparținând unui grup sau unui popor. Istoria este „buletinul de identitate” al persoanei, grupului, poporului. Este punctul de sprijin care ne dă încredere și ne oferă certitudini.

Istoria ne învață apoi să gândim, să fim raționali și responsabili. Putem declanșa conflicte, războaie, revoluții, dar cu ce consecințe? Istoria, chiar dacă nu se repetă, ne poate da niște idei despre ce înseamnă agresivitatea oamenilor. Putem construi, picta, compune muzică sau face filme, dar ce este oare „frumosul” sau „bunul gust” sau „plăcerea”? Istoria ne oferă niște răspunsuri și ne scutește de a reinventa totul de la început. Putem face afaceri, strânge bani, averi uriașe, dar ce facem cu toate lucrurile materiale pe care le adunăm? Istoria ne învață câteva lucruri: că nu e bine să fii sclavul lor, că plăcerea și bucuria sunt la îndemâna noastră, că nici un „imperiu” nu este nemuritor. Și câte și mai câte ne învață istoria...